

OD REDAKCJI

Dwa kolejne zeszyty zawarte w LIV tomie „Przeglądu Socjologicznego” mają szczególny charakter. Są zbiorem artykułów wygłoszonych na konferencji „**Odmiany czasu teraźniejszego – pamięci Profesora Jana Szczepańskiego**”, zorganizowanej przez Instytut Socjologii w ramach obchodów 40-lecia Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego. Konferencja odbyła się 9 czerwca 2005 roku w Łodzi.

Nie jest to zbiór przypadkowy. Wszystkie opracowania łączy wspólna cecha – podjęta w nich problematyka nawiązuje do zainteresowań badawczych i dorobku naukowego Profesora Jana Szczepańskiego.

Zamysł autorów tekstów, redaktorów tomu, inicjatorów, organizatorów i uczestników konferencji jest tożsamy z przesłaniem jakim uczniowie chcieliby uczcić pamięć swojego Mistrza. Brzmi ono następująco: podejmowane przez Profesora zagadnienia są ciągle żywe, obecne w refleksji socjologicznej i mają kontynuatorów. Fakt ten silnie podkreśla przywołanie w nazwie konferencji niebanalnego tytułu książki Profesora wydanej w roku 1971. *Odmiany czasu teraźniejszego* składające się z pięciu części i 43 rozpraw pisanych w latach 1946–1971 na łamach czasopism naukowych i społeczno-kulturalnych odzwierciedlają główne nurty zainteresowań Autora. Wątki i problemy poruszane w obu zeszytach tegorocznego tomu, podobnie jak teksty Profesora – mówiąc jego słowami – *odmieniają ten czas teraźniejszy, w którym realizuje się wizja nowego kształtu życia zbiorowego* – w czasach Szczepańskiego – socjalizmu, dzisiaj – kapitalizmu. I podobnie jak jego teksty sprzed półwiecza *rozpatrują fragmenty, wyrwane wycinki procesów, wyolbrzymiają rzeczy drobne, deformują z konieczności, ale – jak pisał Profesor – wydaje mi się że także zwracają uwagę na lekceważone i nie dostrzegane sprawy ważne, że informują i żądają przemyśleń*.

Przedstawimy teraz główne wątki poruszane w LIV tomie.

Artykuły zebrane w pierwszej grupie przynoszą refleksję nad dorobkiem dydaktycznym Uczzonego. Jest on często pomijany w biografii Jana Szczepańskiego. Tymczasem on sam cenił sobie rolę nauczyciela akademickiego twierdząc o sobie, że „Byłem i pozostanę człowiekiem uniwersytetu”. O seminarium badawczym Profesora pisze jego uczestniczka – Ewa Kaltenberg-Kwiatkowska, o *Elementarnych pojęciach socjologii* – podręczniku pokoleń socjologów – Ewa Rokicka. W tej części umieszczony został również tekst

E. Lewandowskiego analizujący rozważania Jana Szczepańskiego nad strukturalną złożonością społeczeństwa i czynnikami, które go spajają w jedną całość. Dalej porządek prezentacji artykułów nawiązuje do podziału książki Profesora.

Część pierwsza *Odmian czasu teraźniejszego* nosi tytuł „Rekompozycja mozaiki społecznej” i zawiera szkice dotyczące struktury społecznej oraz przemian zachodzących w poszczególnych klasach i warstwach społecznych. Wątek ten kontynuują w swoich artykułach Włodzimierz Wesołowski, Anna Matuchniak-Krasuska, Andrzej Pilichowski i Paweł Starosta.

W drugiej części *Odmian* zatytułowanej „Społeczeństwo – osobowość” Jan Szczepański komentuje następstwa uprzemysłowienia, powstanie nowych instytucji, obyczajów, a w konsekwencji nowych typów osobowości. Podobna tematyka poruszana jest w artykułach Beaty Pawłowskiej, Danuty Walczak-Duraj i Łukasza Marciniaka.

Druga część tomu „Przeglądu Socjologicznego” zawiera teksty nawiązujące do pozostałych części *Odmian czasu teraźniejszego*.

Trzecia część *Odmian* dotyczy zagadnień szkolnictwa wyższego, w tym m.in. polityki naukowej, zadań uniwersytetów, efektywności wyższego wykształcenia. Rozważaniom nad sprawami, które, jak sam Autor pisze, zawsze były mu najbliższe, poświęcone są artykuły Zdzisławy Kawki i Anny Buchner-Jeziorskiej.

Kolejna część *Odmian* „Refleksje nad czasem teraźniejszym” obejmuje w większości komentarze publicystyczne na tematy społeczno-polityczne. Artykuły sukcesorów Jana Szczepańskiego zamieszczone w tej partii tomu podejmują ważne zagadnienia współczesności. Otwiera je tekst Bronisława Misztala o koncepcji czasu społecznego Jana Szczepańskiego. Kazimiera i Jacek Wódz piszą o budowaniu społeczeństwa obywatelskiego, a Kazimierz Doktor – o konsumpcji.

Tekst nawiązujący do koncepcji indywidualności profesora Szczepańskiego przygotował Piotr Tobera.

Ostatnia część *Odmian* poświęcona jest rozważaniom na tematy metodologiczne. Nie sposób ich przecenić, bo metody badania w socjologii – jak twierdził Uczony – w *znacznym stopniu wyznaczają widzenie rzeczywistości i jej interpretację*. W tekstach Krzysztofa Koneckiego i Alicji Rokuszewskiej-Pawełek zamieszczonych w „Przeglądzie...” refleksja zogniskowana jest wokół metod jakościowych.

Tegoroczny tom „Przeglądu...” zamykają recenzje oraz *Wyimki...* opracowane przez Włodzimierza Winclawskiego.

Jolanta Kulpińska

Ewa Rokicka